

Sygn. akt V KK 573/19

POSTANOWIENIE

Dnia 4 listopada 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Siwek

po rozpoznaniu w Izbie Karnej w dniu 4 listopada 2020 r.,
sprawy **B. K.**

uniewinnionego od zarzutu z art. 229 § 1 k.k.

wyrokiem Sądu Okręgowego w J.

z dnia 6 czerwca 2019 r., sygn. akt VI Ka (...)

zmieniającym wyrok Sądu Rejonowego w J.

z dnia 20 grudnia 2018 r., sygn. akt II K (...)

w przedmiocie pozostawienia kasacji bez rozpoznania

na podstawie art. 56 § 2 k.p.k., art. 531 § 1 k.p.k., art. 624 § 1 k.p.k.

p o s t a n o w i ł:

- I. stwierdzić, że oskarżyciel posiłkowy M. O. nie może brać udziału w postępowaniu;**
- II. pozostawić bez rozpoznania kasację wniesioną przez M. O.;**
- III. zwolnić M.O. od kosztów sądowych postępowania kasacyjnego**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w J. wyrokiem z dnia 20 grudnia 2017 r. w sprawie o sygn. akt II K (...), uznał oskarżonego B. K. za winnego czynu z art. 229 § 1 k.k., polegającego na tym, że cyt.: „w dniu 4 lutego 2016 r. w M. złożenia obietnicy M. O. pełniącemu funkcję Wójta Gminy M. , w związku z pełnieniem przez Wójta Gminy M. O. tej funkcji udzielenia korzyści osobistej w postaci objęcia stanowiska kierowniczego w Gminie M. , w zamian za dobrowolną rezygnację z zajmowanego

stanowiska” i za ten czyn orzekł wobec niego karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania, nałożył obowiązek probacyjny, jak również podał wyrok do publicznej wiadomości, rozstrzygając także o kosztach sądowych.

W wyniku wniesionej przez obrońcę apelacji, Sąd Okręgowy w J. wyrokiem z dnia 6 czerwca 2019 r., sygn. akt VI Ka (...) uniewinnił B. K. od zarzucanego mu czynu, kosztami za postępowanie odwoławcze obciążając Skarb Państwa.

Od wyroku tego kasację wniósł m.in. pełnomocnik oskarżyciela posiłkowego M. O., zarzucając naruszenie prawa materialnego w postaci art. 229 § 1 k.k. i domagając się uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w J.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Według art. 531 § 1 k.p.k. Sąd Najwyższy pozostawia bez rozpoznania przyjętą kasację, m.in. jeżeli nie odpowiada ona przepisom wymienionym w art. 530 § 1 k.p.k. W przepisie tym jest natomiast mowa o obowiązku odmowy przyjęcia kasacji, gdy zachodzą okoliczności z art. 429 § 1 k.p.k., tj. środek odwoławczy został wniesiony po terminie, przez osobę nieuprawnioną albo jest niedopuszczalny z mocy ustawy.

Jedna z tych okoliczności zaistniała w niniejszej sprawie w zakresie kasacji wniesionej przez M. O. Analiza treści zarzutu, od którego został uniewinniony B. K. prowadzi bowiem do wniosku, że M. O. nie był uprawniony do złożenia oświadczenia o działaniu w sprawie w charakterze oskarżyciela posiłkowego, gdyż nie przysługiwał mu status pokrzywdzonego (art. 56 § 2 k.p.k.). Konsekwencją tego stwierdzenia jest konstatacja, że nie może on brać udziału w sprawie, zaś wniesioną przez niego kasację należało pozostawić bez rozpoznania, z uwagi na wniesienie przez osobę nieuprawnioną.

W sprawie jedynym zarzutem, jaki postawiono B. K., jest zarzut popełnienia przestępstwa z art. 229 § 1 k.k., polegającego na udzieleniu M. O. obietnicy korzyści osobistej w postaci objęcia stanowiska kierowniczego w Gminie M.

W myśl art. 49 § 1 k.p.k. pokrzywdzonym jest osoba fizyczna lub prawna, której dobro prawne zostało bezpośrednio naruszone lub zagrożone przez przestępstwo. Pozostałe jednostki redakcyjne art. 49 k.p.k. w realiach niniejszej sprawy nie mają znaczenia dla oceny statusu oskarżyciela posiłkowego działającego w postępowaniu.

Według powszechnie akceptowanej w orzecznictwie Sądu Najwyższego i piśmiennictwie prawniczym wykładni tego przepisu, regulacja w nim zawarta, tj. definicja pokrzywdzonego na charakter materialnoprawny (zob. np. R. Kmiecik, Ustawowa definicja pokrzywdzonego (Uwagi na tle art. 40 § 1 k.p.k.), *Annales UMCS, Sectio G lus*, vol. XXIV, 1977, s. 165 i n., W. Daszkiewicz, *Proces karny. Część ogólna*, Poznań 1996, s. 189, S. Steinborn (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, teza 2 do art. 49, *Lex el/2016*, R.A. Stefański (w:) R.A. Stefański (red.), S. Zabłocki (red.), *Kodeks postępowania karnego, Komentarz, WKP 2017*, teza 1 do art. 49, uchwała Sądu Najwyższego z dnia 15 września 1999 r., I KZP 26/99, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 grudnia 2018 r., II KK 126/18), co oznacza, że o tym, czy określony podmiot jest pokrzywdzonym z znaczeniu karnoprocesowym decyduje fakt bezpośredniego naruszenia lub zagrożenia jego dobra prawnego przez przestępstwo, przy czym dobro prawne, o którym mowa we wskazanym przepisie to dobro chronione przez konkretny przepis prawa karnego. O tym zatem, czy określona osoba fizyczna lub prawna ma status pokrzywdzonego w procesie karnym przesądza fakt, czy przedmiotem ochrony przestępstwa zarzuconego oskarżonemu lub czynu współukaranego jest dobro prawne, które można przypisać tej osobie.

W konsekwencji nie będzie miała statusu pokrzywdzonego w procesie karnym o określone przestępstwo osoba fizyczna, której dobro prawne nie chroni w ogóle przepis typizujący zachowanie zarzucone oskarżonemu w tym procesie (względnie przepis typizujący czyn współukarany), jak również osoba, której dobro prawne zostało wprawdzie naruszone lub zagrożone przez przestępstwo będące przedmiotem tego procesu, jednakże to naruszenie lub zagrożenie miało charakter pośredni.

Powszechnie natomiast uważa się, że dobrem prawnym chronionym przez art. 229 § 1 k.k. jest prawidłowość sprawowania funkcji publicznych, prawidłowość funkcjonowania instytucji państwowych i samorządu terytorialnego, rzetelność tych organów, czy też zaufanie do rzetelności czy bezinteresowności osób pełniących w tych organach funkcje publiczne (zob. np. M. Kulik (w:) Kodeks karny. Komentarz, Lex el/2020, A. Barczak-Oplustil, M. Iwański (w:) W. Wróbel (red.), A. Zoll (red.) Kodeks karny. Komentarz, WPK 2017, teza 3 do art. 228, J. Giezek (red.), Kodeks karny, Komentarz, Lex 2014, teza 2 do art. 229).

Nie ulega zatem wątpliwości, że przedmiot ochrony przestępstwa z art. 229 § 1 k.k. ma charakter abstrakcyjny i w żadnym razie nie może być utożsamiany z jakimkolwiek dobrem prawnym określonej osoby.

Prócz wykładni art. 229 § 1 k.k. przemawia za tym argument o charakterze systemowym, związany z regulacją zawartą w art. 306 § 1a k.p.k. Przepis ten, jako odrębne podmioty, którym przysługuje zażalenie na postanowienie o umorzeniu śledztwa wskazuje pokrzywdzonego i podejrzanego (pkt 1), instytucję państwową lub samorządową, która złożyła zawiadomienie o przestępstwie (pkt 2), jak również osobę, która złożyła zawiadomienie o przestępstwie określonym m.in. w art. 228-231 k.k., jeżeli postępowanie karne wszczęto z jej zawiadomienia, a wskutek tego przestępstwa doszło do naruszenia jej praw. Nie ulega zatem wątpliwości, że ustawodawca w art. 306 § 1a k.p.k. rozróżnia pojęcie pokrzywdzonego oraz zawiadamiającego o przestępstwie i przez pryzmat tego rozróżnienia, a także innych okoliczności (naruszenie praw), decyduje o uprawnieniu do zaskarżenia postanowienia o umorzeniu śledztwa. Odróżnienie w punktach 1 i 3 art. 306 § 1a k.p.k. podmiotów, którym przysługuje zażalenie prowadzi do wniosku, że ustawodawca prawidłowo założył, że przestępstwo z art. 229 k.k., jest tzw. przestępstwem bez ofiar. Nie ulega wątpliwości, że możliwe są różne konfiguracje faktyczne i osobowe, w których występowałby zawiadamiający o przestępstwie. Osoba wskazana w art. 306 § 1a pkt 3 k.p.k., zważywszy choćby na różnorodność regulacji karno materialnych przywołanych w tym przepisie, nie musi być zawsze osobą, której udzielono korzyści majątkowej lub jej obietnicy. Niezależnie jednak od tego, w konfiguracji przestępstwa łapownictwa czynnego należy przyjąć że to

podstawa prawna do wniesienia zażalenia na postanowienie o umorzeniu śledztwa zawarta w art. 306 § 1a pkt 3 k.p.k., a nie w art. 306 § 1a pkt 1 k.p.k., uprawnia do wniesienia zażalenia osobę, do której skierowana jest korzyść majątkowa lub osobista, względnie ich obietnice, pod warunkiem spełnienia dodatkowych przesłanek, tj. złożenia zawiadomienia o przestępstwie i naruszenia praw osoby zawiadamiającej. Oczywiste jest przy tym, że podmiot uprawniony do wniesienia zażalenia na postanowienie o umorzeniu śledztwa określony w art. 306 § 1a pkt 3 k.p.k. nie jest stroną postępowania przygotowawczego, a więc pokrzywdzonym.

Jeżeli natomiast chodzi o fazę jurysdykcyjną procesu, a ściślej możliwość udziału w sprawie w charakterze oskarżyciela posiłkowego, art. 53 k.p.k. wyraźnie ogranicza podmiotowo taką możliwość do pokrzywdzonego, eliminując zarazem w tym zakresie podmioty określone w art. 306 § 1a pkt 2 i 3 k.p.k. Jedynie zatem pokrzywdzony może brać udział w sprawie w charakterze oskarżyciela posiłkowego, pomimo iż na wcześniejszym etapie postępowania jedno z uprawnień, jakie były mu właściwe jako stronie postępowania, przysługiwało z woli ustawodawcy także innym podmiotom.

Uwzględniając powyższe należy stwierdzić, iż ze względu na fakt, że przestępstwo z art. 229 § 1 k.k., którego popełnienie zarzucono B. K. nie naruszyło, ani nie zagroziło jakimkolwiek dobru prawnemu związanemu z osobą M. O., nie może on być uznany za pokrzywdzonego w rozumieniu art. 49 § 1 k.p.k., nie był zatem uprawniony do złożenia oświadczenia o działaniu w sprawie w charakterze oskarżyciela posiłkowego, a w konsekwencji nie może w tym charakterze brać udziału w postępowaniu.

Z tego względu Sąd Najwyższy orzekł jak w pkt. I postanowienia, stosownie do regulacji zawartej w art. 56 § 2 k.p.k., mającej zastosowanie na wszystkich etapach postępowania karnego, a następnie pozostawił bez rozpoznania kasację wniesioną przez pełnomocnika M. O. – zachodzi bowiem jedna z okoliczności przewidzianych w art. 429 § 1 k.p.k., tj. doszło do wniesienia kasacji przez osobę nieuprawnioną.

Sąd Najwyższy uznał, iż na zasadzie słuszności (art. 624 § 1 k.p.k.) należy zwolnić M. O. od kosztów sądowych postępowania kasacyjnego – fakt uczestnictwa w postępowaniu sądowym, w obu jego fazach, rozpoznawczej i odwoławczej, jak również przyjęcie wniesionej przez niego kasacji nastąpiło na skutek wadliwych czynności procesowych organów sądowych, podczas gdy decyzja odpowiadająca zawartej w pkt. I niniejszego postanowienia powinna być podjęta już po złożeniu oświadczenia o działaniu w charakterze oskarżyciela posiłkowego w sprawie, a więc na pierwszym terminie rozprawy głównej przed Sądem I instancji.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.